

Framåt!

Vi tar ansvar
för hela Finland

Centerns valprogram | Riksdagsvalet 2023

www.keskusta.fi/vaalit

Puheenjohtaja Annika Saarikon esipuhe.....	3
Våra viktigaste insatser för att säkerställa Finlands framgång	6
Keskustan lupaukset	7
Centerns löften	7
Fosterlandets säkerhet är det allra viktigaste.....	8
Ordning på ekonomin – mera jobb och flera som arbetar	11
Planerat i Finland, tillverkat i Finland, ägs i Finland.....	13
Rätt till arbete, skyldighet att arbeta.....	16
Balans i inkomster och utgifter – ett tvåperioders program för att sanera ekonomin	18
Hemmet – en stark grund för livet	20
Hem som mår bra – familjer som mår bra	20
Var och en har rätt till en trygg ålderdom.....	23
Flytta till ett hem du själv äger	24
Säkerhet i vardagen är vårt gemensamma ansvar	26
Närnatur hör till alla	28
Grundskolan måste räddas	29
Hembygden – trygghet och livskraft	31
Förtroende i samhället – en stabil grund för människornas och regionernas säkerhet.....	31
Regionalpolitikens tid är nu och alltid	32
Särskilda ekonomiska zoner stärker hela Finland	32
Vägar och järnvägari skick!.....	33
Utbildning en källa till regional livskraft	35
Multilokalitet ger kraft och nya möjligheter för distansarbete	36
Friska finländare som mår bättre	37
Heimlandet – ett starkt Finland som reder sig själv	39
Mat från egen jord.....	40
Skogspolitiken tillhör Finland	42
Egen energi ger frihet och välstånd	43
Naturen är en del av fosterlandet	45
För det finska språket och den finländska kulturen.....	47
Vår hemvärldsdel Europa och vårt gemensamma jordklot.....	48
Ett bättre presterande EU.....	48
Vårt globala ansvar	49

Bästa finländare!

Är vi trygga? Har vi mat och värme? Kan vi betala familjens räkningar?

Hur se framåt med tillförsikt mitt i allt det som pågår?

Kriget har återfört oss till det som är viktigt. Vi sätter igen värde på självförsörjning, inhemsk mat och energi.

Redan coronapandemin fick oss att reflektera kring livets djupare värden. När världen stängdes ner, öppnades mångas ögon för vårt eget lands möjligheter. Vi sökte oss ut på större vatten, ut i naturen. Vi insåg hur viktig familjen och den egna närkretsen är. Med nya ögon såg vårt land annorlunda ut – det blev vårt gemensamma Finland.

Vi har också vaknat upp till att det verkligen inte är tillräckligt att endast en del av Finland mår bra. Livsvillkoren ska tillgodoses överallt i Finland och det är genuint viktigt att försvara varje höjd och dal. Endast så kan vi se till att hela Finland är tryggt och säkert.

I denna tid ställs vi inför de värden som är grundläggande för Centern.

Vi i Centern har redan under många decennier stått upp för finsk mat, utvecklat inhemsk energi och säkerställt att det finns service nära till hemmet. Vi har byggt ett Finland där det är tryggt för barnen att tillsammans leka på gårdarna i grannskapet och där vi hjälper våra medmänniskor. Vi har verkat för ett Finland där vägar, tågtrafik och transporter fungerar och sett till att landets försvar inte ens under goda tider har försummats.

Vi har tänkt i termer av hela Finland och självförsörjning också när det inte har legat i tiden. Vi är ett genuint och ursprungligt parti för hela Finland, nu och framöver. Vi står upp för varje landskap.

Kriget innebär en omvälvning i världen. Finland stöder orubbligt Ukraina och fördömer Rysslands brutala anfallskrig mot Ukraina. Vi är ense om att ansluta oss till Nato och i utrikes- och säkerhetspolitiken håller vi blicken stadigt riktad mot framtiden.

Men geografin är och består. Vår långa gräns mot en oberäknelig granne innebär att välfärden, den regionala politiken, i hela Finland har blivit en oskiljaktig del av vår säkerhetspolitik. Det här är vårt budskap till finländarna som nu ska rösta i riksdagsvalet.

Verklig framgång för landet kräver att vi griper tag i hela Finlands möjligheter. Under nästa valperiod gäller det att på allvar utveckla styrkorna i de olika områdena. Vi verkar för att den nya inriktningen i ekonomin, en grön och koldioxidsnål ekonomi fri från fossila bränslen, ger landskapen och Finland ett nytt

uppsving. Gröna innovationer skapar jobb och hållbar tillväxt. Samtidigt gynnar det människorna, klimatet och miljön.

Genom att greppa möjligheterna säkerställer vi att Finland även framöver är ett välmående och jämlikt nordiskt land. Den bästa försvarare välfärdssamhället har är den som förnyar det. Det är Centern.

När man mår bra i hemmen, mår Finland bra. Vi betonar rätten till ett eget hem, natur nära intill även i städerna, rymligare boende och ett liv som man själv vill ha det överallt i Finland. Det lokala är vårt trumfkort. Hemmens välfärd förutsätter att när servicen fungerar. Inga finländare får heller lämnas ensamma med mentala problem.

Finland behöver barn, därför behöver vi en bättre familjepolitik. Flexibla arbetsplatser, välfungerande barnrådgivningar samt småbarnspedagogik och grundläggande utbildning där det råder lugn och ro att arbeta och lära sig är en del av den förändring som behövs.

Samtidigt vet vi att det finns familjeformer av många slag och att allt flera lever ensamma. Också bidrag och beskattning ska anpassas till förändringen.

Kärnan i Centern har alltid handlat om att jämka samman tre aspekter av hållbarhet – om balans mellan människan, naturen och ekonomin

Ekonomin måste vara anpassad till vad naturen förmår bära. Det är vårt livsvillkor. Vi förhåller oss till naturens utarmning och klimatförändringarna med största allvar. Samtidigt vet vi att ett fyndigt folk också framöver kan utnyttja naturresurserna, som sina skogar, på ett hållbart sätt.

Precis som när det gäller naturen, ska vi också se på ekonomin med våra barnbarns ögon. För deras skull måste vi nu fatta svåra beslut. Centern lovar att stabilisera våra offentliga finanser under de två följande valperioderna.

Tillväxt och företagande är bästa boten för att få ekonomin på fötter. Vårt land är i akut behov av dessa och därför står vi vid företagarens sida.

Men inte heller detta är tillräckligt för Finland. Vi kan inte öka skuldsättningen i all oändlighet. Dessutom kommer försvaret, den övergripande säkerheten och försörjningsberedskapen även framöver att kräva mycket pengar. Det innebär att vi har mindre summor att använda för annat.

Nästa valperiod måste vi äntligen vakna upp till det faktum att Finland åldras. Anpassningen till att bli ett åldrande land är den största framtidsfrågan för vårt land. Vi måste reagera på det som på en plötslig kris – beslutsamt, snabbt och modigt. Såväl välfärdssamhällets tjänster som hållbarheten i den offentliga ekonomin är beroende av rakryggade beslut.

Gränserna för vårt välfärdssamhälle hotar att komma emot, samtidigt som vi

nödväändigt behöver dess tjänster. De äldre förtjänar bästa möjliga omsorg, barnen bästa möjliga undervisning. Vi måste få till stånd bättre resultat med mindre resurser och inrikta resurserna rättvist.

Ekonomi är aldrig Centerens mål, utan endast och enbart ett verktyg. Centerens värdegrund har alltid vilat på bildning och måttfullhet, inte på ohållbar förbrukning. För oss finns de viktigaste nycklarna till vår välfärd i mänsklighet, humankapital och kärlek till nästan.

Centern upplever det inte som sin sak att avgöra vad som är ett gott liv eller hur det ska levas. I Centerens världsbild kan människor av många slag uppleva att också det just jag gör betyder något. Människor i olika ålder, som ser olika ut och med olika bakgrund ska alla kunna tänka att också min insats behövs. Att också mitt liv, mitt sätt att leva, det jag livnar mig på och min hemtrakt är värdefulla.

Centerens Finland är ett land där bakgrund och ekonomi inte är avgörande för människornas strävan att förverkliga sina drömmar och förhoppningar. Centerens Finland är ett land där de som kan arbeta drar sitt strå till stacken, företagsamhet belönas och alla får den hjälp de behöver.

Centern bygger ett Finland där det finns frihet, men också förpliktande ansvar. Vår grund är att söka efter det som är gemensamt, inte att bygga murar. Vi tänker även framöver finnas i det politiska mittfältet som en aktör med integritet och en brobyggare. Vi vill att den samhällighet finländarna känner även framöver är den största resursen i vårt samhälle.

Vi bygger ett Finland som stolt vidhåller traditioner och det som är värdefullt, men utan att vara bakåtsträvande. Vi bygger ett Finland där alla känner tillförsikt och tro på morgondagen. Vi måste gå framåt.

Just det handlar det om i valet. Om människans värde, om hemmens välfärd, om tillhörighet. Om mat och värme, närservice och förtroende. Om Finlands säkerhet och framtid. Om grundläggande frågor. Om att Finland också framöver är världens bästa land för just oss.

Så vi går framåt. Där finns det ljus.

Annika Saarikko
Ordförande för Centern

Våra viktigaste insatser för att säkerställa Finlands framgång

*Vi försvarar Finland, vårt lands
försörjningsberedskap och livskraften
i alla regioner.*

*Vi ser till att få ordning i de offentliga
finanserna på ett rättvist sätt för att
kunna rädda välfärdssamhället.*

*Vi verkar för att det åldrande Finland
får mera människor och fler jobb.*

Centerns löften

1. Finland ska bli självförsörjande på värme och el. Vi utnyttjar de möjligheter nya energiformer skapar och ser Finland som en stormakt inom energi. Vi satsar på biogas. Vi säkerställer de bästa förutsättningarna för livsmedelsproduktionen och skogshushållningen.
2. Vi ser till att vägar och järnvägar sätts i skick. Därför fryser vi de nya miljardprojekten. Vi säkerställer att bilister behandlas jämlikt genom att slopa drivkraftsskatten på diesel.
3. Vi garanterar de äldre ett tryggt liv. Vi verkar för nya boendeformer vid sidan av vård i hemmet. Vi ser till att närståendevårdarna får bättre arvoden.
4. Vi stärker tjänsterna för familjer och stöder föräldraskap. Vi höjer barnbidraget med 200 euro på årsnivå.
5. Vi bevarar naturens diversitet. Vi står upp för varje finländares rätt till närnatur och en stark naturrelation. Vi säkerställer markägarnas rätt till sin egendom.
6. Vi stärker när servicen. Vi ser till att också mentalvårdstjänsterna finns tillgängliga på nära håll.
7. Vi är medvetna om att allt fler bor ensamma. Vi höjer hushållsavdraget för ensamboende.
8. Grundskolan ska fokusera på sin grundläggande uppgift. Vi återställer arbetsron för lärare och elever.
9. Finlands försörjning bygger på entreprenörskap. Vi säkerställer att beskattningen av företag inte skärps. Vi föreslår att alla finländare får ett FO-nummer.
10. Vi vill att människornas drömmar om att bo rymligare uppfylls. Vi verkar för dubbelt kommunmedlemskap för att det ska gå att arbeta på distans och få service.

Fosterlandets säkerhet är det allra viktigaste

Vår viktigaste uppgift är att försvara Finlands självständighet och frihet. Fosterländskhet är att säkerställa Finlands och finländarnas säkerhet, i hela landet.

Vårt lands säkerhet bygger på förmågan att förstå förändringarna i världen. Och på visdomen att där ange vår egen konsekventa politik.

En utrikes- och säkerhetspolitik som lever i tiden är vår nationella livförsäkring. Efter att Ryssland inledde sitt anfallskrig mot Ukraina ansökte Finland om medlemskap i Nato och ansluter sig till försvarsunionen med fulla rättigheter och skyldigheter. För Finland är medlemskapet en försvarslösning som stärker vårt lands säkerhet och internationella ställning.

Som medlem i Nato måste Finland vara

aktiv och initiativtagande i alla frågor som rör säkerheten i Östersjöområdet, Nordeuropa och det arktiska området.

Finland står vid Ukrainas sida och ger Ukraina sitt stöd så länge som landet är i behov av vår hjälp. Ukraina kämpar för sin frihet. Samtidigt för det en ideologisk kamp för alla folks frihet.

Även ett försvagat Ryssland kommer länge att utgöra ett allvarligt hot mot den europeiska säkerhetsordningen och vår känsla av trygghet. Ryssland måste bära ansvaret för sina gärningar och deras konsekvenser.

I fråga om Ryssland måste vi vara beredda, oavsett vad som händer bakom vår gräns. Finland har ett permanent behov av Rysslandskunskap. Ju mindre transparent och mer irrationellt Ryssland ter sig

i våra ögon, desto outtröttligare måste vi försöka följa händelserna och utvecklingen i landet.

Ett eget nationellt försvar är den starka grund Finlands säkerhet vilar på. Vi måste alltid se till prestationsförmågan, dess aktualitet och resurser. Centern ger inte avkall på detta. Vi ser till att Finlands försvar är i skick.

Försvarsviljan förblir stark när alla upplever att de är värdefulla medlemmar i det finländska samhället – ett land och ett folk utan konstgjorda gränser mellan människorna.

Utöver militärt försvar betyder en starkt säkerhet att vi upptäcker och täpper till luckor i sådant som kan rubba vårt samhälle. Totalreformen av beredskapslagen är ett led i detta arbete. Vi måste satsa på försörjningsberedskapen, den övergri-

pande säkerheten samt hållbarheten och sammanhållningen i samhället.

Vi måste identifiera kritiska sårbarheter och minska beroendet av dem, stärka självförsörjningen och den teknologiska kompetensen på europeisk nivå och skaffa mångsidigare prioriterade upphandlingskanaler.

Att värna om livskraften i hela Finland är att stärka vårt skydd. Det är också ett budskap till omvärlden om en sammanhållen nation: vi har inga skiljelinjer eller skuggområden som kan utnyttjas.

Vi måste hålla fast vid våra värden och vår samhällsmodell. Ett av det viktigaste sätten att bära demokratins flagga är att kämpa för att demokratierna förblir framgångsrika samhällen.

Säkerhet genom samarbete

- Finlands uppgift är att även framöver skapa säkerhet och stärka stabiliteten.
- Finlands säkerhet ska utvecklas utifrån en nätbaserad försvarsmodell. Här ingår medlemskap i Nato, EU:s säkerhets- och försvarspolitik, samarbetet med Sverige, det nordiska samarbetet samt bilaterala och multilaterala samarbetsavtal.
- Finlands och Sveriges allt tätare säkerhetspolitiska samarbete måste stärkas ytterligare och samtidigt behövs allt nordiskt samarbete i olika sammansättningar fördjupas.
- Finland ska främja och stödja ett fördjupande och fullskaligt genomförande av EU:s gemensamma utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik. Samarbetet mellan EU och Nato ska fördjupas för att stärka säkerheten i det euroatlantiska området.
- Som medlem i Nato fördjupas vårt nära partnerskap med Förenta staterna till en allians. Finland ska stärka även de ekonomiska och politiska kontakterna till länderna.
- Centern föreslår att Nato inrättar ett kompetens- och utbildningscenter för arktiska frågor i Finland.

Varje finländare är en försvarare av sitt land

- Allmän värnplikt, krigstida trupper bestående av reservister och försvar av hela landet är fortfarande den grundläggande lösning det finländska försvaret bygger på.
- Rätten att försvara sitt land tillhör varje finländare.
- Utöver allmän värnplikt förespråkar Centern att medborgartjänst ska vara en skyldighet för alla.
- Civiltjänsten ska utvecklas så att den bättre stöder den övergripande säkerheten.
- Förutsättningarna för frivilligt försvarsarbete ska tryggas.

Vi måste vara beredda på nya hot

- Reformen av beredskapslagen måste påskyndas.
- Förmågan att svara mot cyber- och hybridhot måste stärkas.
- Forskningsbaserad kunskap, tillförlitlig informationsförmedling samt fria och pluralistiska medier är det bästa försvaret mot informations- och hybridpåverkan. Människornas och hela samhällets förmåga att identifiera desinformation och ingripa i att den sprids måste stärkas. Förebyggande av marginalisering och satsningar på utveckling av kritiskt tänkande är det bästa sättet att förhindra desinformation och uppvigling till hat.

Ordning på ekonomin – mera jobb och flera som arbetar

De ekonomiska utsikterna är dunkla. Särskilt coronapandemin och Rysslands anfallskrig mot Ukraina har lett till stor osäkerhet i både världsekonomin och Finlands ekonomi. Hotet om recession är reellt.

Finland måste nu ha mod nog att förnya sin ekonomiska politik. Centern är redo för det.

Finland behöver socialt och miljömässigt hållbar tillväxt som inkluderar alla och som alla också får sin del av.

Ekonomin strukturer, näringslivet och konsumtionsvanorna bör förnyas så att starkare tillväxt ryms inom de ramar som naturen och miljön sätter. Framöver ska tillväxten grunda sig på förnybara naturresurser, cirkulär ekonomi och sparsam användning av icke-förnybara naturresurser.

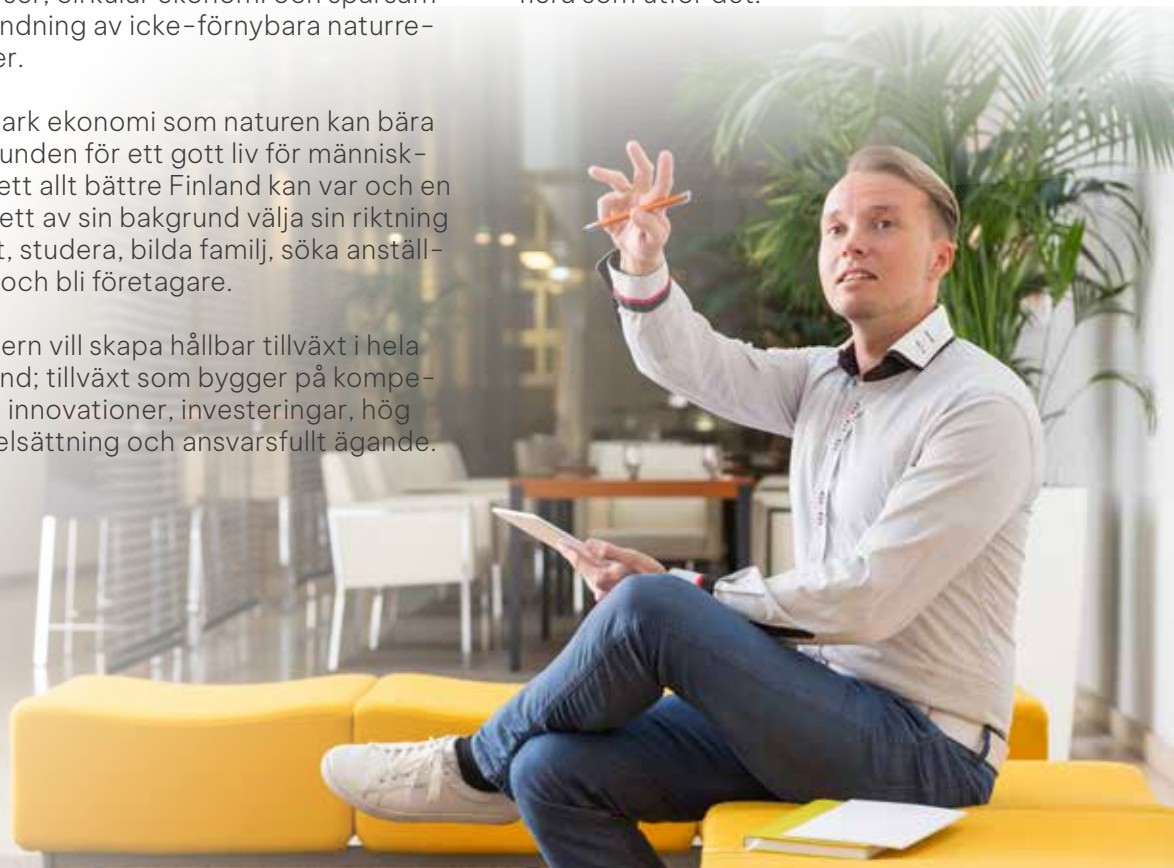
En stark ekonomi som naturen kan bära är grunden för ett gott liv för människan. I ett allt bättre Finland kan var och en oavsett av sin bakgrund välja sin riktning i livet, studera, bilda familj, söka anställning och bli företagare.

Centern vill skapa hållbar tillväxt i hela Finland; tillväxt som bygger på kompetens, innovationer, investeringar, hög sysselsättning och ansvarsfullt ägande.

Kärnan i Centerns ekonomiska tänk är företagsamma människor som bryr sig om varandra och ansvarstagande företag som söker tillväxt. En stark hållbar tillväxt säkerställer vårt välfärdssamhälle en framtid.

Vi kan inte nöja oss med den prognostiserade tillväxten på cirka en procent för decenniet, utan målet måste sättas minst dubbelt så högt.

Ett allt bättre och blomstrande Finland byggs genom reformer som ökar sysselsättningen och arbetstillfällena och nästa regering ska målmedvetet fortsätta med dem. Finland med sin samtidiga arbetskraftsbrist och arbetslöshet behöver framför allt en reform för att få flera ut i arbetslivet. Det behövs mera arbete och flera som utför det.

Förutom sysselsättningsinsatserna behövs en stark tillväxtpolitik. Det innebär ökade satsningar på forskning och utveckling, utbildningsmöjligheter och stärkt kompetens, mer attraktiva investeringsmiljöer för företag samt en aktiv och strategisk näringspolitik. Tillväxtpolitiken ska omfatta hela Finland. Tillväxt föds inte genom centralisering, utan genom att säkerställa att det finns verksamhetsförutsättningar för företag överallt i Finland.

Det är viktigt att uppmuntra ägande och ökat välstånd. I vårt land ska alla kunna sträva efter att få det bättre, ha framgång och ibland även tillåtas misslyckas. Det ska alltid finnas möjlighet till ny start.

För välstånd behöver Finland en aktiv befolkningspolitik. Utan målmedvetna insatser börjar Finlands befolkning minska när vi kommer till 2030-talet. Som mål ska vi sätta en måttlig befolkningstillväxt både med tanke på ekonomin och en balanserad samhällsutveckling. Det går också att påverka nativiteten och arbetskraftsinvandringen genom politik. Centern är redo för detta.

Centern ser en framtid full av möjligheter – såväl globalt som i hela Finland och för alla finländare. Genom modiga beslut kan vi lösa problemen och greppa de möjligheter digitaliseringen och de globala marknaderna ger samt stödja bygget av en ekonomi som är smartare än hittills för miljön.

Program för sanering av de offentliga finanserna

Hållbarheten i de offentliga finanserna måste stärkas. Det behövs för att vi ska klara framtida kriser och utgiftstrycket på grund av befolkningens åldrande.

Finansministeriet uppskattar att de offentliga finanserna behöver stärkas med minst nio miljarder euro under de följande två valperioderna. Av dessa hänför sig sex miljarder euro till nästa valperiod och tre miljarder till den senare.

Centern anser att finansministeriets mål är mycket ambitiöst, men motiverat. När balanseringsåtgärderna ska sättas in beror på ekonomins allmänna utveckling. Välfärdssamhällets bärkraft och försörjningskvotens utveckling talar emellertid för balansering i ett tidigare än ett senare skede.

För att målet ska kunna nås behövs reformer till stöd för ekonomin och tillväxten, en sträng utgiftsdisciplin och effektivare penninganvändning, utgiftsbesparingar och måttliga skattehöjningar så att det totala skatteuttaget inte höjs. Det förutsätter även att vi inte har ett liknande krisläge som under valperioden 2019–2023.

Genom att målmedvetet stärka de offentliga finanserna under de två nästa valperioderna är det möjligt att nå balans, stoppa höjningen av skuldkvoten och minska hållbarhetsunderskottet nästan helt.

Om balanseringsåtgärder inte vidtas under de två följande valperioderna försvåras läget ytterligare och de åtgärder som då behövs kan bli ännu mer drastiska. Samtidigt måste den allmänna utvecklingen i samhällsekonomin beaktas. Sparåtgärderna för att balansera ekonomin och skattehöjningarna ska fördelas över flera år för att de inte ytterligare ska fördjupa recessionen.

Centern presenterar i sina separata ekonomiska riktlinjer mer detaljerade sätt att sanera de offentliga finanserna och påskynda tillväxten i hela landet.

Centerns valprogram genomförs inom ramen för de villkor som gäller för att stärka de offentliga finanserna. Stärkandet ska beräknas på nettobasis. Eventuella skattesänkningar och tilläggsutgifter ska ersättas separat genom tilläggsåtgärder som stärker de offentliga finanserna.

Planerat i Finland, tillverkat i Finland, ägs i Finland

Grunden för en stabil och hållbar ekonomi är företagsamhet och arbete.

Företagen behöver spurras till tillväxt och nyskapande. Beskattningen och lagstiftningen ska vara förutsebara och stödja entreprenörskap.

Finland ska vara ett land som det är attraktivt att investera i. Staten ska identifiera nya tillväxtområden och medvetet satsa på dem. De offentliga investeringarna i forskning, utveckling och innovationer ska vara strategiska och långsiktiga.

De senaste två decennierna har vi försökt skapa dynamik i ekonomin genom traditionell politik, genom att skapa förutsättningar. Den behövs även framöver, men räcker inte till och verkar inte tillräckligt snabbt i denna tid. Finland ska ha mod att förnya sitt ekonomipolitiska tänk och sin verktygslåda på ett sätt som kan beskrivas med ett ord: strategiskt.

Under de följande 20 åren grundas det tusentals betydande företag som löser även globala problem. Finland ska ha be-

redskap att bli det land där dessa företag grundas och verkar och vara en stabil verksamhetsmiljö för dem.

Den koldioxidsnåla ekonomin och gröna omställningen ska bli en ny väg till framgång för Finland. Genom att investera i miljöteknik går det att utveckla metoder för ekonomisk produktion så att vi inte behöver välja mellan ekonomisk tillväxt och miljöns hållbarhet. Redan i dag håller Finland på att utvecklas till ett land med en betydande koncentration av experter med toppkompetens inom miljö. Den här utvecklingen bör stödjas mer systematiskt även genom offentliga investeringar och internationellt samarbete. På det sättet skapar vi arbete och välfärd för finländarna i hela landet.

För att kunna bygga nytt, behöver man också riva. Avvecklingen av onödiga bestämmelser och flaskhalsar i förvaltningen ska fortgå. Långsamma tillståndprocesser och informationssystem som inte fungerar får inte utgöra hinder för företagsamhet, sysselsättning och en fungerande vardag för människorna. Finland behöver en spänstig förvaltning som tillhandahåller service. Tillstånd, lov och beslut ska ges snabbare. Onödigt fabricerande av överklaganden måste stoppas.

- I stället för den prognostiserade tillväxten på cirka en procent under detta decennium ska Finland eftersträva åtminstone det dubbla.

Finansieringen av forskning och utveckling ska garanteras på lång sikt

- Centern har förbundit sig att i enlighet med den parlamentariska överenskommelsen höja insatserna för forskning och produktutveckling till minst fyra procent av bruttonationalprodukten senast 2030.
- Finansieringssystemen ska utformas för att mer flexibelt än hittills stödja överföring av resultat från grundforskning till tillämpad forskning och vidare till att bli innovationer i företag.

Strategiska satsningar vid sidan av den allmänna näringspolitiken

- Finland ska få igång betydande privata tilläggsinvesteringar under de följande fyra åren.
- Staten ska förbinda sig att öka finansieringen för forskning, utveckling och innovation och rikta in den på strategiska branscher, skapa flexibla tillståndsförfaranden för strategiska investeringsprojekt, bygga infrastruktur som stärker investeringar, stärka

kompetensen, stödja finansieringsarrangemang samt utnyttja offentlig upphandling, statens strategiska innehav och specialuppgiftsbolag.

- Till stöd för stora industriella investeringar ska det aktivt byggas behövliga infrastrukturpaket och för finansieringen av dessa behöver det reserveras rum inom den statsfinansiella ramen.
- Stabiliteten och förutsebarheten i industrins och andra branschers omvärld behöver fortsättningsvis stärkas för att få fart på inhemska och utländska investeringar.
- Bolag inom klimatteknologi och grön materialteknologi kommer att vara nästa stora tillväxtområde. Där har Finland redan nu toppexpertis och branschen blir viktig för vårt land om vi arbetar konkret för den och ser till att till exempel EU-lagstiftningen inte blir ett hinder för utveckling.
- Finland ska utveckla ett betydande batterikluster som når ut till alla delar i värdekedjan, allt från råvaror som används i batterierna till färdiga produkter. Finland behöver en materialstrategi som ställer de miljömässiga och sociala villkoren för den för batteriindustrin så viktiga gruvdriften.
- Finland bör få fart på väteekonomin. Starka investeringar bör göras i forskning, teknologi och förädling i branschen.

- Den cirkulära ekonomin bör stärkas på alla ekonomins delområden för att Finlands självförsörjning ska växa och hållbart producerade råmaterial räcka till allt bättre.

Statsbolagen med för att skapa ny tillväxt

- Ägarstyrningen av de strategiska statsbolagen bör stärkas. De ska styras så att de skapar ny tillväxt och nytt arbete. Statsbolagen ska uppmuntras att delta i projekt för att trygga självförsörjningen och för grön industrialisering.
- Aktier i icke-strategiska statsbolag kan säljas etappvis och försäljningsinkomsterna kanaliseras till att skapa ny tillväxt och till investeringar, inte till konsumtionsutgifter.
- Tillväxtfonder bör inrättas genom att slå samman offentliga och privata medel i syfte att förbättra högriskobjekts, som väteekonomins, tillgång till finansiering i form av eget kapital.
- Beredning bör påbörjas för att grunda ett statligt infrastrukturbolag för att öka EU:s, Europeiska investeringsbankens, pensionsbolagens och privata sektorns medverkan i stora transportinvesteringar. Ett villkor för genomförandet av alla stora infrastrukturprojekt är att de ska vara ekonomiskt lönsamma.

Håller på företagen, främjar inhemskt innehav

- Centern förbinder sig vid att företagens och företagens totalbeskattning inte skärps under nästa valperiod heller. Som regeringsparti har Centern sett till detta under de två senaste valperioderna.
- Förutom personbeteckning ska varje finländare få ett FO-nummer för att sänka tröskeln till företagsverksamhet.
- De långa logistikkedjorna i produktionen ska förkortas. Företag bör uppmuntras att flytta sina utländska upphandlingskedjor till Finland.
- Aktiesparkontots övre gräns kan höjas till exempelvis 100 000 euro och de tillåtna placeringsprodukterna på kontot utökas.
- För ökat inhemskt innehav öppnas det för varje nyfött barn som bor stadigvarande i Finland i samband med moderskapsförpackningen ett aktiesparkonto som staten lägger in ett litet startbelopp på.

Rätt till arbete, skyldighet att arbeta

Välfärd på dagens nivå är möjlig endast om allt fler finländare arbetar och mängden arbete i vårt samhälle ökar. Därför ska varje finländare i arbetsverksam ålder som kan arbeta göra sitt för vårt land. Och var och en ska få arbeta. Det åldrande Finland behöver kunniga människor även från utlandet.

Finland ska ta fram ett nationellt program för att svara mot bristen på arbetskraft. Det ska söka lösningar för att förbättra produktiviteten, höja sysselsättningsgraden, förebygga och minska arbetslösheten, rikta om utbildningen, öka vuxenutbildningen, arbetskraftsinvandringen och integrationen, sporra pensionärer ut i arbetslivet och förbättra arbetshälsan.

Centern är redo att radikalt förnya utkomstskyddet för arbetslösa så att det sporrar till att ta emot arbete, men samtidigt utvidgas det inkomstrelaterade utkomstskyddet till att omfatta alla.

Sysselsättningspolitiken och sysselsättningsstjänsterna ska beakta den individuella arbetsförmågan och ge stöd för att upprätthålla och återställa den. Och genuint främja sysselsättning. Den sociala tryggheten och utkomstskyddet ska utvecklas i en involverande och sporrande riktning.

Centerns mål

- År 2030 har antalet sysselsatta i åldern 18–70 år ökat med 150 000 personer och sysselsättningsgraden är 80 procent. Delmålet vid slutet av nästa regeringsperiod 2023–2027 är en sysselsättningsgrad på 78 procent.

Dörrarna till arbetslivet ska vara öppna för alla

- Tiden i arbetslivet bör förlängas, i början, i mitten, i slutet. Det enklaste sättet är att uppmuntra dem som redan är med i arbetslivet att fortsätta jobba längre än vad nu är fallet. För dem som nått pensionsåldern bör det skapas ett märkbart skatteavdrag på förvärvsinkomsten som uppmuntrar till att stanna kvar i arbetslivet.
- För att sysselsätta långtidsarbetslösa behövs en modell som Stegen i arbetslivet som uppmuntrar arbetstagaren och minskar arbetsgivarens risk: under de första månaderna inskränks inte arbetstagarens sociala förmåner. Samtidigt är lönekostnaderna för arbetsgivaren lägre än minimilönerna i arbets- och tjänstekollektivavtalen. Målet är att en tidigare långtidsarbetslös ska ha en fast anställning inom ett år och att sociala förmåner inte längre behövs.

- Också partiellt arbetsföra har rätt till arbete. Det handlar ofta om att ändra attityderna till arbetslivet. Det behövs också individuella lösningar för att hitta vägen till arbetslivet. Jobbkalan Ab:s verksamhet ska etableras och stärkas för att förbättra sysselsättningen av partiellt arbetsföra.
- De individuella rehabiliteringsprogrammen behöver utökas för att förbättra invalidpensionerade personers delaktighet och sänka tröskeln för dem att delta i arbetslivet.
- Arbetarskyddslagen bör ändras för att bättre identifiera psykisk belastning.

Läroavtalsutbildningen bör dubbleras, effektfullare vuxenutbildning

- Läroavtalsutbildningen bör dubbleras och företagen bör få en skälig ersättning för den. Läroavtalsutbildningen ska mer än tidigare inriktas på dem som byter yrke.
- Vuxenutbildningen ska utvecklas så att den bättre motsvarar dels förändringarna i arbetslivet och arbetsuppgifterna, dels behovet av att förbättra arbetstagarens kunskande. Personer i arbetsför ålder bör få möjlighet att uppdatera sin kompetens genom kortare och bättre inriktade utbildningshelheter.

De lokala avtalen behöver ta ett kliv framåt

- Möjligheterna att ingå lokala avtal bör främjas. En början kan vara att röja alla hinder för lokala avtal för företag med under 30 anställda som följer ett allmänt bindande kollektivavtal. I det här sammanhanget stärks också personalens medverkan i företagets förvaltning.

Revidering av arbetslöshetsskyddet

- Det inkomstrelaterade arbetslöshetsskyddets maximilängd ska anpassas till hur länge personen har arbetat så att kortare anställningstid ger kortare maximilängd. Uppfyllandet av arbetsvillkoret ändras så att det baserar sig på löneinkomsterna.
- För jämlik behandling utvidgas det inkomstrelaterade arbetslöshetsskyddet till alla. På längre sikt är målet att göra det möjligt att tjäna in arbetslöshetsskydd på arbete som utförts både som arbetstagare och företagare (s.k. kombinerad försäkring).
- För att förbättra sysselsättningen bland äldre fortsätter avvecklingen av möjligheterna till tidig avgång, som till exempel de återstående åldersbundna undantagen i arbetslöshetsskyddet.
- Arbetsmarknadsstödet kopplas tättare till behovsanpassade individuella tjänster.

Få fart på arbetskraftsinvandringen!

- Arbetskraftsinvandringen bör utökas med minst 15 000 personer om året.
- Migrationsverket bör delas upp i två delar så att tillståndsärendena och andra frågor vid arbetskraftsinvandring skiljs åt från de övriga funktionerna i syfte att trygga en smidig behandling av arbetskraftsinvandring under alla förhållanden
- Bestämmelser bör utfärdas om att behandlingen av uppehållstillstånd vid arbetskraftsinvandring får ta högst en månad.
- Utländska personer med särskild kompetens och deras familjer ska ges ett servicelöfte på två veckor. Det ska inkludera identifiering, arbetstillstånd

och alla praktiska åtgärder från att öppna bankkonto till att få ett samordningsnummer.

- Vi behöver få fler internationella studerande till Finland och utlänningar som tagit en examen i Finland ska beviljas arbets- och uppehållstillstånd för fem år.
- Familjeåterföreningen för personer som kommit till Finland på grund av arbete bör göras smidigare.
- Prövningen av tillgången till arbetskraft kan slopas.

Balans i inkomster och utgifter – ett tvåperioders program för att sanera ekonomin

Välfärdssamhället kan räddas om både de offentliga finanserna och samhällsekonomin är stabila och starka.

Välfärd kan inte byggas på ständig skuldsättning. Skuldsättningen måste kapas genast när tiderna blir mer normala. Det är viktigt särskilt med tanke på de framtida skattebetalarna – barn och unga.

De offentliga finanserna ska balanseras genom hållbar tillväxt, ansvarsfull ekonomihushållning och reformer bland annat i arbetslöshets- och bostadsstödsystemen. Också inom den offentliga sektorn kan saker och ting göras annorlunda med hjälp av digitalisering och på ett sätt som ökar genomslaget.

Som en åtgärd på längre sikt bör även arbetspensionssystemets ekonomiska hållbarhet stärkas, bland annat genom att tillåta att bättre avkastning på placeringar eftersträvas.

Mängden arbete och produktiviteten bör

utökas. Dessutom bör det finnas beredskap för att se över de offentliga utgifterna och även inrikta dem på nytt, för utgiftsdisciplin och utgiftsnedskärningar samt för ändringar i beskattningen.

Centerns mål

De offentliga finanserna ska saneras under de två följande valperioderna med större betoning på den första

- Om normala förhållanden råder bör de offentliga finanserna stabiliseras på två valperioder. År 2030 ska de offentliga finanserna vara i balans och de offentliga skulderna i förhållande till bruttonationalprodukten ska ha vänt neråt.
- Centerns mål är att stärka de offentliga finanserna med sammanlagt 9 miljarder euro under de två följande valperioderna. Åtgärderna ska i princip vidtas under nästa valperiod, men samtidigt är det viktigt att beakta konjunkturen i samhällsekonomin.
- Arbetet med att stärka den offentliga ekonomin under valperioden 2023–2027 kan delas in i fyra samlade helheter:
 - Prioritering av statens utgifter, effektivisering av penninganvändningen, produktivitetstätigheter och sparåtgärder
 - Skattehöjningar
 - Stärkt sysselsättning och ekonomisk tillväxt
 - Kommunernas och välfärdsområdenas produktivitetstätigheter

Bindande och täckande utgiftsramar

- Efter krisåren bör det ske en återgång till ett täckande ramförfarande under de kommande valperioderna. För krisberedskap bör det byggas en separat undantagsmekanism i förväg och avtalas om gemensamma regler för att avgöra när den tas i bruk. Tröskeln för att den ska tas i bruk ska vara hög.

- Utgiftsramarna ska dessutom vara så heltäckande som möjligt så att de inkluderar även investeringar på samma sätt som tidigare.

Statens utgifter ska prioriteras, en måttlig skattehöjning är ett led i anpassningen

- Tills de offentliga finanserna är i balans är det viktigt att avhålla sig från stora utgiftsökningar och skattelättnader utan motsvarande samtidiga anpassningsåtgärder någon annanstans.
- Utifrån finansministeriets utgiftskartläggning bör de statliga utgifternas genomslag granskas och beslut tas om behövliga omallokeringar.
- Det totala skatteuttaget bör inte ökas. Centern skärper inte beskattningen av företag, företagare och arbete. Med hänsyn till de ökande välfärdsutgifterna finns det inte heller någon realism i några större skattelättnader.
- För inkomst som uppkommer i Finland ska skatt betalas i Finland. Finland ska aktivt främja åtgärder som förebygger skatteflykt i EU och OECD.

Hemmet – en stark grund för livet

När man mår bra i hemmen, mår Finland bra.

För Centern är det viktigt att var och en kan inrätta sig ett eget hem – tillsammans eller ensam. Alla hem är lika värdefulla. Vi respekterar familjernas mångfald.

Hemmet är även annat än familj, bostad och gård. För många är det egna bostadsområdet, människorna och gemenskaperna där, skolorna, affärerna och den närbelägna naturen en del av hemmet. Hemmet kan vara en plats eller en känsla av att höra till någonstans.

Hem som mår bra – familjer som mår bra

I hemmet skapas grunden för en människas fortsatta liv. Därför är försörjningen

och hur hemmen mår viktigt. Det är även en stark grund för samhällsekonomin.

För Centern är det viktigt att se till att det finns förutsättningar för ett bra liv för både familjer och ensamboende.

Det föds alltför få barn i Finland. Centern vill driva en politik som stöder vars och ens möjlighet till önskat antal barn. Tjänsterna för familjer måste fungera och arbetslivet ska vara flexibelt.

Många familjer har en trängd ekonomi. Pengarna räcker inte till. Alltför många hushåll är överskuldsatta och betalningsanmärkningar försvårar livet. Det ska alltid finnas möjlighet till ny start.

För de skatter man betalar bör man få bästa möjliga utbyte. Med principen om väl använda pengar får man mera med samma summa euro. För Centern är det

viktigt att skattebetalarna upplever beskattningen som rättvis och att den skatt som tas ut används klokt.

Centerns mål

Fungerande tjänster, flexibelt arbetsliv

- I barnomsorgen bör hemvården, daghemmet och andra former av vård vara genuina alternativ. Familjerna ska få besluta själva.
- Kvaliteten på småbarnspedagogiken ska säkerställas bland annat via gruppstorlekarna. För socionomer inom småbarnspedagogik med examen från en yrkeshögskola bör behörigheten för branschen förbättras. Studerande föräldrar och andra behövande ska erbjudas mer flexibel dagvård.
- Familjerna ska få stöd och hjälp i form av närservice. Handlingsmodellen Familjecenter ska stärkas överallt i Finland, också som webbtjänst.
- Tjänsterna ska bemöta familjernas situation och problem som en helhet, inte enbart genom en familjemedlem. I till exempel situationer av familje- och närståendevåld och vid neuropsykiatriska svårigheter hos barn behöver hela familjen stöd.
- Hemhjälp och familjearbete ska återinföras som stöd för familjer som drabbas av svårigheter. De ska fås snabbare och lättare än nu, till exempel via barnrådgivningarna och daghemmen.
- Problemen i barnskyddet kan inte lösas genom att primärt utöka barnskyddet. Det tidiga stödet och hjälpen för familjer, barn och unga ska förbättras i basservicen. Centern är

redo för en reform av barnskyddslagen.

- Lagstiftningen bör revideras för att bättre beakta familjernas mångfald och olikhet, till exempel barns växelseboende i skilsmäsofamiljer.
- Papporna ska uppmuntras att ta ut familjeledighet i större utsträckning och mammornas återgång till arbetslivet ska underlättas.
- Papporna ska beaktas och behandlas mer jämlikt när tjänster ordnas för barns och familjers bästa.
- Attityderna och rutinerna i arbetslivet bör stödja föräldraskap och balans i arbetet. Flexibla arbetstider, möjlighet till deltid och distansarbete samt arbetstids- och semesterbanker bör införas i större utsträckning, såväl som stöd för småbarnsföräldrar och personer som vårdar äldre anhöriga som andra i en liknande livssituation.

Stabilare försörjning för familjerna

- Barnbidraget bör höjas med 200 euro på årsnivå.
- Föräldrar till barn över tre år bör ges möjlighet till flexibel vårdpenning tills barnets förskoleundervisning slutar. Flexibel vårdpenning ska betalas även vid atypiska anställningar.
- För att underlätta situationen för överskuldssatta hushåll bör skuldernas slutliga preskriptionstid förkortas till tio år, undantaget brottsrelaterade skulder och fordringar mellan privatpersoner.
- Finländarnas och hemmens ekonomisk kompetens bör stärkas redan med början i skolan.

Jämlikhet för ensamboende genom beskattningen

- Avdraget för bostad på arbetsorten bör utvidgas till att gälla även enpersonshushåll och samborelationer.
- Hushållsavdraget bör höjas för ensamboende för att beskattningen av dem ska vara rättvis och jämlik i förhållande till övriga hushåll.

Var och en har rätt till en trygg ålderdom

Finland åldras. Det är ett faktum och det har sina följder för hela samhället. Det handlar om den mest centrala frågan under kommande valperioder. Vi behöver erkänna fakta, men framför allt hitta lösningar på de utmaningar som detta faktum innebär. Alla har rätt till en värdig ålderdom.

De äldre är en aktiv del av vårt samhälle. De hjälper sina barn och barnbarn. De utför mycket frivilligarbete. De har mycket livserfarenhet, tyst kunskap och kunnande som gagnar samhället.

För många kommer det dock en tid när man inte längre klarar sig utan andras hjälp. Behovet av vård, omsorg och annan hjälp ökar. Det är viktigt att säkerställa att de äldre och deras närstående kan lita på att tjänsterna fungerar. De äldre ska alltid höras och deras självbestämmanderätt respekteras. Ingen får bli endast ett objekt för åtgärder och förmåner.

De mänskliga rättigheterna tillgodoses inte till alla delar när det gäller de äldre i Finland. Många äldre bor hemma trots alltför dålig hälsa. Centern vill säkerställa att varje äldre person har rätt till boende, omsorg och vård i enlighet med sin hälsa och funktionsförmåga.

Tryggt boende i gemenskap

- Mellan vård hemma och institutionell vård behövs det ytterligare flexibilitet och alternativa vårdformer, som serviceboende och familjevård.
- De äldre bör ges bättre möjlighet till gemenskapsboenden med möjlighet att få till exempel hälso- och sjukvårdstjänster och dagverksamhet.
- Understöden för reparation och tillgänglighetsanpassning av lägenheter och egnahemshus för äldre och personer med funktionsnedsättning bör säkerställas tillsammans med en tillräcklig rådgivning om dem.
- Säkerheten i hemmen bör förbättras genom bättre tillgänglighet och materialval samt genom att se till inomhusluftens kvalitet.
- Alla äldre bör garanteras en varm måltid om dagen.

De äldres och anhörigvårdarnas försörjning ska ses till

- Pensionärernas försörjning ska tryggas.
- Man kan se till att de nödvändiga levnadskostnaderna är skäligen också genom att slå samman avgiftstaken inom hälso- och sjukvården (tjänster, läkemedel, resor) och genom att periodisera kundens avgiftsandel jämnare över året.
- Närståendevårdarnas arvoden ska höjas.

Flytta till ett hem du själv äger

Alla ska ha möjlighet att bo till ett skäligt pris enligt sina önskningar och sin livssituation. För många betyder det ett hem som de själva äger. I synnerhet unga vuxnas möjlighet att skaffa en egen bostad har försämrats. Pengarna räcker inte till.

Det behövs nya lösningar för att drömmen om ett hem man själv äger ska förverkligas. Bostadspolitiken behöver ny riktning. Människornas behov och boendets kvalitet och rymlighet ska prioriteras, och inte de stora byggfirmornas och investerarnas målsättningar.

Nya sätt att skaffa egen bostad

- Finland behöver en ny partnerskapsmodell för bostadsinnehav. Den gör det möjligt att skaffa en ägarbostad utan betydande säkerheter. Personen köper bostaden tillsammans med en investerare, till exempel enligt modellen 50/50. Personen betalar sin investerarpartner en överenskommen ränta för dennes ägarandel. Samtidigt amorterar personen lånet till banken. Personen har senare möjlighet att köpa investerarens andel.
- En ny aravamodell med ägarbostäder med statsborgen som riktar sig till bostadsaktiebolag utvecklas. Den gör det möjligt för människor att få en egen bostad med endast en liten egen finansieringsandel.
- Statsborgen skapas för bostadsandelslag.
- Överlåtelseskattesatserna slås samman så att skattesatsen på fastigheter och aktielägenheter är densamma och avkastningen neutral. På det

sättet blir läget jämlikare mellan dem som köper ett egnahemshus och en aktielägenhet.

Fart på bostadsmarknaden i glesbygdsområden

- Befolkningen hotar att koncentreras till några få områden i Finland. Centern driver människornas rätt till ett liv som de själva önskar och att de ska kunna förverkliga sina boendedrömmar även i mer glesbyggda områden. När familjerna flyttar ut till öppnare landskap betalas det ut ett barnspecifikt bidrag till dem.
- För att minska problemen på bostadsmarknaden i glesbygdsområden behöver det upprättas ett program mellan staten och kommunerna i dessa områden. Staten kan till exempel understödja kommunerna i glesbygdsområden genom riva tomma bostäder i dåligt skick eller genom att bygga om dem så att de kan använ-

das. Olika modeller för riktat statligt stöd bör även stödja nybyggnation och grundläggande renovering av bostäder i glesbygdsområden eftersom de underlättar tillgången till banklån.

- Genom att utnyttja digitaliseringen och andra sätt kan man skapa plattformar och mötesplatser där ägarna till tomma lägenheter och personer som är intresserade av att flytta ut på landet kan mötas.
- De regionala konsekvenserna av den minskade användningen av fossil energi ska kompenseras. Energiunderstöden för ändring av uppvärmnings-sätt ska till exempel höjas i de kallaste områdena i landet.

Säkerhet i vardagen är vårt gemensamma ansvar

Vardagssäkerheten i hemmen och bostadsområdena är av ovärderlig betydelse. Den förutsätter samarbete mellan många aktörer. Här behövs välfärdsområdena och kommunerna, organisationer, företag och församlingar. Men också hemmen, skolorna och andra lokala gemenskaper och människorna själva har ett ansvar.

Marginaliseringen är det största hotet mot Finlands interna säkerhet. Också de växande skillnaderna i människornas vardag och upplevelsevärldar hotar samhällets sammanhållning. Det här kan leda till fenomen som gängbildning och gatuvåld som är svåra att stoppa.

Varje fall av marginalisering är en mänsklig tragedi. Marginaliseringen är även en fråga i miljardklass för samhället. Därför måste vi ingripa allt tidigare, redan i barndomen och ungdomen.

Människorna ska även kunna lita på att de oavsett inkomster och tillgångar har möjlighet att föra sina brottsärenden och tvister till domstol.

Centerns mål

Inte en enda marginaliserad ung människa

- Unga ska ha tillgång till Navigator-tjänster i alla kommuner.
- Tjänster för unga, som utbildning, ungdomsarbete, social- och hälsovårdstjänster, sysselsättningstjänster och skuldrådgivning, ska samlas enligt samserviceprincipen.
- I Finland behövs "uppbåd" för alla unga för att kartlägga deras situation inför framtiden. De unga får stöd och information bland annat om studie- och karriärhandledning och möjlighet till hälsokontroll.
- En alltför stor segregering av bostadsområdena bör förebyggas i synnerhet i de största städerna. Med de medel som planläggningen samt bostads-, social- och utbildnings-

politiken erbjuder kan man ingripa i uppkomsten av problem i tid.

- För att få kontroll över gängkriminaliteten och gatu våldet krävs både hårda och mjuka tag. Det behövs ordentliga straff. Det behövs även allt mer uppsökande verksamhet bland unga, mångprofessionellt samarbete och annan förebyggande verksamhet.
- Finland har blivit det land i Europa som har flest narkotikadödsfall. Det behövs effektiviserad hälsorådgivning och information till de unga om följderna av alkohol- och narkotikainvändning samt flexibla tjänster för att förebygga och minska användningen.

Hjälp genast – på lågtröskelnivå

- De nya välfärdsområdena bör utöka lågtröskeltjänsterna och den mångprofessionella kompetensen. De tjänsterna har störst effekt. Det behövs lågtröskelmottagningar i synnerhet för mentala problem, problem med alkohol och narkotika samt andra problem som äventyrar hemmens välfärd och säkerhet.
- Förebyggandet av och ingripandet i marginaliseringen och andra problem kräver ett allt tätare samarbete mellan myndigheter och frivilligorganisationer. Myndigheternas utbyte av information bör utökas med hänsyn till medborgarnas grundläggande rättigheter.
- Offer för familje- och närståendevåld måste få fler lågtröskeltjänster för att få stöd och vård. Skyddshemmen ska ha tillräckligt med platser. Kompetensen hos de anställda i synnerhet inom social- och hälsovården och bildningssektorn att identifiera våld bör stärkas.

Trygga övergångsställen och stopp på trafikförseelser

- Övergångsställena bör göras säkrare och påföljderna vid förseelser på övergångsställen som orsakar fara skärpas.
- Vi måste få bot på trafikförseelserna och personer som kör drogpåverkade ska gripas. Det bör säkerställas att polisen har tillräckligt omfattande trafikövervakning, intensifierade trafikövervakningskampanjer och tillräcklig kameraövervakning av fortkörning.

Rätt även för medelinkomsttagare

- Inkomstgränserna för att få allmän rättshjälp bör höjas, försäkringsbolagens rättsskyddsförsäkringar förbättras och för rättegångskostnaderna i tvister bör det föreskrivas om högsta tillåtna biträdesarvoden.
- Brottsoffret och de anhörigas ställning bör fortsatt förbättras. Påföljderna av allvarliga brott mot människors liv, hälsa och integritet ska bättre motsvara allmänhetens rättsskänsla.

Närnatur hör till alla

Finländarnas naturkontakt ska värdesättas i alla sammanhang. Utöver allemansrätten ska alla ha rätt till natur nära intill, också i städerna.

Också den byggda miljön ska främja människornas välfärd och hälsa.

Centerns mål

- Hälsan, välfärden och närnaturen ska vara styrande mål för samhällsutvecklingen.
- Stadsplaneringen och planläggningen ska säkerställa att alla har skog eller annan natur på gångavstånd.
- Människorna ska ha möjlighet till kontakt med naturens mikrober varje dag för att förebygga sjukdomar och stärka motståndskraften. Alla ska ha möjlighet att sätta händerna i myllan.
- Också på skolornas, daghemmens och äldreboendenas gårdar ska det finnas naturliknande miljöer och material.
- Möjligheterna att promenera och cykla ska förbättras i hela landet.
- Förutsättningarna för friluftsliv ska tryggas. Alla ska ha möjlighet att plocka bär och svamp, fiska och jaga. Motionssedlarna ska utvidgas till att omfatta även kostnader för fiske, jakt och friluftshintressen.
- Finland behöver fler campingområden som bättre än nationalparkerna möjliggör jakt, fiske och tjänster inom naturturism.

Grundskolan måste räddas

Den finländska grundskolan har varit en framgångssaga. Den har gett barn och unga mer jämlika förutsättningar för livet och stött fostran i hemmen. Grundskolan har även skapat en stark grund för Finlands framgång som nation.

Allt är dessvärre inte som det ska i skolorna i vårt land. Lärresultaten har sjunkit. Utbildningen går fortfarande starkt i arv i 2020-talets Finland. Skillnaderna mellan skolorna ökar. Unga vuxnas utbildningsnivå har sjunkit. En del mår dåligt i skolorna.

Grundskolan måste räddas. Skolorna måste få arbetsro igen. Det behövs en modig bedömning av vad grundskolan har lyckats med och vad som har misslyckats. Utifrån detta ska de korrigerande stegen tas, framåt och vid behov även bakåt.

En bra skola och utbildning kan bli avgörande för rätt riktning i det fortsatta livet. Varje skola ska vara den bästa skolan. Grundskolorna och undervisningen i dem får inte tillåtas segregera. Avhopp från skolan ska förebyggas i tid.

Samarbetet mellan hemmet och skolan ska utvecklas vidare. Barns och ungas välmående bör ges ett omfattande och mångprofessionellt stöd. Yrkespersoner som arbetar inom pedagogik och undervisning bör få stärkt kompetens att identifiera problem hos barn och unga i ett tidigt skede.

Centern är medveten om de utmaningar och den press som de minskade åldersklasserna orsakar servicenätet för utbildning. Trots det måste det hittas lösningar för att värna humankapitalet och lika utbildningsmöjligheter i hela landet.

Centern fäster uppmärksamhet i synnerhet vid övergångsfaserna i utbildningen

samt utbildningens grundläggande uppgift – bildning.

Centerns mål

Beakta olika lärande

- Småbarnsskolan ska etableras. I den utgör förskoleundervisningen och de två första klasserna i grundskolan den första etappen på barnets läroväg. Från de lägre klasserna flyttas barnen flexibelt vidare först när de har tillräckliga färdigheter att lära sig och andra grundläggande färdigheter.
- Skolan ska i allt högre grad beakta barnens och de ungas olika färdigheter och sätt att lära. Stödet för lärandet ska stärkas.
- Det finns inte bara en enda rätt lösning för hur en lärmiljö ska vara utformad. Traditionell klassundervisning, mångformiga lärmiljöer och annan verksamhetspraxis kan användas parallellt i undervisningen.
- Trots goda mål har inklusion, det vill säga att alla barn får undervisning i samma grupp, på många ställen lett till bristande arbetsro, sämre lärresultat samt stressade elever och lärare. Centern anser att inklusionen ska frysas om det inte finns tillräckligt med resurser för den.
- Det behövs fler lösningar i synnerhet för hur pojkar ska klara sig. Ett centralt mål i utbildningspolitiken ska vara att minimera skillnaden mellan könen i lärresultat och betyg.
- Skolan ska stärka utvecklingen bort från attityder och vanor som leder till starkt könsbundna yrkesval.
- Vid sidan av digital utrustning ska det satsas även på högklassiga läroböcker och användningen av dem.

En skola där alla trivs

- Rätten till avgiftsfri hobbyverksamhet i samband med skoldagen bör utvidgas ytterligare, till exempel genom att ge de elever som har skoltransport bättre möjligheter till hobbyer.
- Mobbning och våld i skolan måste få ett slut. Alla läroanstalter ska tillämpa programmen för förebyggande av mobbning. Innehållet i undervisningen bör stärka lärandet av sociala och interaktiva färdigheter.
- Lärarna ska ges möjlighet att sköta sin grundläggande uppgift väl. Skolorna behöver nu arbetsro i stället för ständiga reformer.
- De sociala medierna är förknippade med mycket bra och oändliga möjligheter, men utgör även en risk för barns och ungas välmående. Samhällets, lärarnas och andra yrkespersoners kunskande om effekterna av bruket av sociala medier bör förbättras.

Lärande nära och på distans

- Barn och unga ska ha rätt till lärande så nära hemmet som möjligt. Ingens skolväg får ta oskäligt mycket tid. Man bör även se till att den är säker.
- Kommunerna ska upprätta en plan för utbildningens tillgänglighet och kommunernas möjlighet i anordnandet av utbildning bör stärkas redan på grundskolenivån.
- I undervisningen bör det för mer flexibilitet finnas möjligheter till lärande på distans då det behövs vid sidan av närundervisning. Möjligheten att delvis ordna undervisningen på distans kan utnyttjas i synnerhet i stödundervisning samt för barn med växelsvis boende och långa skolresor.

Hembygden – trygghet och livskraft

Tiden av centralisering är över. Vi behöver ett större, decentraliserat Finland. Det handlar om människors möjligheter att bo, studera och arbeta där de känner sig lyckliga.

Centern tror på kraften i hembygderna och lokalsamhällena. Finlands styrka och framgång har sin grund i landets alla regioner, från små byar till stora städer.

En insiktsfull tidsenlig regionalpolitik säkerställer förutsättningarna för varje regions livskraft och framgång utifrån deras egna styrkor. I stället för att polarisera behöver vi förena hela Finlands styrkor.

Förtroende i samhället – en stabil grund för människornas och regionernas säkerhet

Kännetecknet för ett säkert och stabilt samhälle är att människorna litar på varandra och på myndigheterna.

Grunden för förtroendet i samhället måste hållas stark. Finland ska vara världens tryggaste land där alla upplever sig som jämlika samhällsmedlemmar. Ett rättvist och sammanhållet Finland är ett säkert och tryggt Finland.

I Centerns samhälle finns det inte rum för diskriminering, hatretorik, rasism eller mobbing. I ett jämlikt samhälle tillgodoses också minoriteternas rättigheter.

De tjänster som har att göra med vår säkerhet måste fungera i hela landet. Regionernas jämlikhet behöver förbättra

ras. Polisen, ambulansen och brandbilen måste anlända snabbt i nödsituationer oberoende av ort.

Centerns mål

Polisen nära dig

- Antalet poliser bör ökas till 7 850 fram till 2025.
- I glesbygdsområden bör närpoliser anställas på heltid. Närpolisen sköter vid behov jouruppdag men kan också utföra uppdrag inom den lokala gemenskapen, till exempel undervisa om säkerhet i skolorna.
- I städerna behöver närpolisverksamheten stärkas för att förebygga gängbildning och radikalering och för att kunna ingripa tidigt även i andra problem.

Trygga gränsbevakningsväsendets och brandkårernas resurser

- Gränsbevakningsväsendets och tullens resurser måste hållas på en sådan nivå att de kan sköta sina grundläggande uppdrag och upprätthålla tillräcklig beredskap även under svåra omständigheter.
- Brand- och räddningsväsendets samt avtalsbrandkårernas verksamhet bör tryggas överallt i landet. Arbetslösa ska kunna delta i verksamheten utan risk för att förlora sina förmåner.

Delaktighet ger trygghet

- Strukturerna för beslutsprocesser och påverkan behöver uppdateras till 2000-talet. Det ska vara enkelt att delta.
- Påverkansmöjligheterna bör föras närmare människorna och öppenheten ökas redan i beslutsberedningen.
- Sociala medier och digitala plattformar bör i högre grad nyttjas som kanaler för deltagande.
- Vallokalernas tillgänglighet bör säkerställas överallt i Finland.
- Organisationer och frivilliga bör garanteras verksamhetsförutsättningar.
- Centern förespråkar också intern områdespolitik i städerna. En harmonisk utveckling och lika tjänster för alla bör tryggas i varje stadsdel.
- Vi stärker Nylands och huvudstadsregionens konkurrenskraft i den internationella konkurrensen mellan metropolområden.
- Vägen från välfärdsområdena bör leda till en genuin och självständig landskapsförvaltning. Landskapen bör ges omfattande beslutanderätt i frågor som gäller dem själva. Kommunernas uppgifter ska inte överföras på landskapen, om inte landskapets kommuner är eniga om det.

Regionalpolitikens tid är nu och alltid

Under nästa regeringsperiod behöver utvecklingen av ett regionalt mer balanserat Finland ta ett nytt kliv framåt. Vårt land kan ha framgång endast om alla regioners styrkor och kompetens tas tillvara.

Regionalpolitik är också säkerhetspolitik. Ett Finland som är bebott överallt är ett solitt Finland. Landet är vårt eget bara om vi värnar om hela Finland.

Centerns mål

- Regeringsprogrammet bör slå fast regionalpolitiska indikatorer för alla förvaltningsområden, och utfallet bör bedömas årligen i samband med statsbudgeten. Som ett nytt utvecklingsverktyg införs avtalsförhandlingar mellan staten och regionerna.
- MBT-avtalen bör ses över. De bör utvecklas till mer omfattande landskapsvisa avtal som styr utvecklingen av regionerna. De kan upprättas i samarbete med staten och kommunerna i respektive region. MBT-avtalen kan också utnyttjas som avtal om till exempel klimatåtgärder.
- Kommunerna bör garanteras en stabil inkomstbas. Reformen av kommunernas finansierings- och statsandelsystem bör genomföras så att det motsvarar kommunernas nya uppgifter. Kommunerna bör inte tilldelas nya uppgifter, om inte staten till fullo ersätter kostnaderna för dem.

Särskilda ekonomiska zoner stärker hela Finland

Centern skiljer sig från övriga partier genom att stå upp för alla regioner i Finland – också mellan valen. När hela Finlands resurser tas i bruk kan vårt land ha framgång även i framtiden.

Centern vill inrätta särskilda ekonomiska zoner i Finland. Med hjälp av dem kan regionerna ytterligare stärka sin attraktionskraft, sina investeringar och sin selsättning. Särskilda ekonomiska zoner

behövs framför allt i de regioner som har det sämre ställt och som kämpar med svårare omständigheter än genomsnittet. Skräddarsydda åtgärder kan också behövas på annat håll, till exempel för att eliminera flaskhalsar i tillväxten.

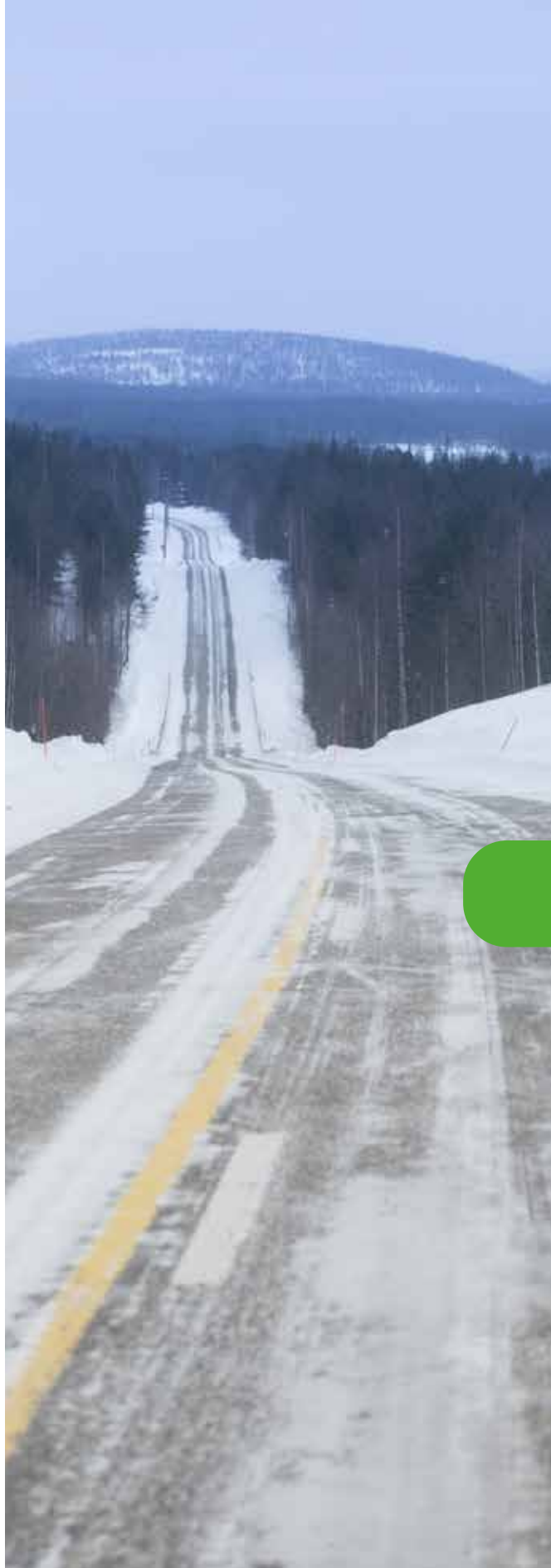
Centerns mål

- De särskilda ekonomiska zonerna möjliggör avsevärda lättnader i beskattningen och socialförsäkringsavgifterna för att ge fart åt investeringar, företagsamhet och sysselsättning.
- I glesbygderna införs studielånskompensation.
- De särskilda ekonomiska zonerna ges större beslutanderätt i inriktningen av satsningarna på utbildning och forskning samt i tryggheten av tillgången till kompetent arbetskraft.
- Tillståndsprocesserna och de administrativa förpliktelserna görs mer flexibla för att främja investeringar.
- Ett tillväxtprogram upprättas för norra Finland för att ge fart åt regionens investeringar, turism och gröna omställning.

Vägar och järnvägar i skick!

Smidig mobilitet till rimliga priser måste garanteras för både människor och gods i hela landet. Vägar, spår- och järnvägar, vattenleder och flygplatser bör hållas i gott skick.

Inte heller inom trafikpolitiken får finländarna ställas mot varandra. Vårt land behöver varierande former och praxis för mobilitet. För vissa är kollektivtrafiken det främsta valet. För andra är kollektivtrafik inte ens möjligt. För majoriteten av

finländarna är egen bil ett måste för att vardagen ska löpa smidigt.

Även fungerande och snabba nätförbindelser tillhör alla. På 2020-talet är de ett livsvillkor för företagsverksamhet, arbete och en smidig vardag.

Centerns mål

Prioritera underhåll av befintliga trafikleder

- Alla slags vägnät, från enskilda vägar till huvudleder, ska underhållas.

Underhållet av de befintliga lederna bör prioriteras.

- Även i fråga om järnvägarna bör istandsättning av bannätet sättas i främsta rummet vid fördelningen av offentliga medel. Centern är redo att understöda stora banprojekt i miljardklassen endast om den totala nyttan av dem är klart större än kostnaderna, även med hänsyn till bland annat klimatverkan.
- På grund av det förändrade säkerhetspolitiska läget och för att trygga försörjningsberedskapen bör möjligheterna att bygga järnvägsförbindelser till de nordnorska hamnarna vid Nordatlanten utredas.

- Regionernas flygplatser bör användas och underhållas. Även ur försörjningsberedskapens synvinkel är det viktigt att Finland också i fortsättningen har ett nationellt flygbolag med starkt statligt innehav.

Rimliga priser på mobilitet

- Drivkraftsskatten på dieselbilar bör slopas eftersom den med nuvarande priser saknar grund.
- En lättare beskattad yrkesdiesel bör införas för yrkestrafiken.
- På längre sikt behövs en socialt och regionalt rättvis totalreform av beskattningen av bilismen för övergång till kilometerbaserad beskattning. Då är det relativt sätt förmånligare att köra bil där vägunderhållet är sämre och det inte finns någon fungerande kollektivtrafik.
- Trängselavgifter bör inte införas.
- Laddningsnätet för elbilar och tankställena för gasbilar bör utökas i hela landet.
- Kundvänliga och rimligt prissatta tjänster inom kollektivtrafiken bör garanteras i hela landet. Vi behöver fungerande busslinjer mellan landskapscentren, regionstäderna, kommuncentren och kyrkbyarna även i framtiden.
- Persontågtrafik bör återinföras på sådana järnvägsförbindelser där det är motiverat till exempel för att utvidga pendlingsområdet.

Rätt till fungerande nätförbindelser

- Det bör byggas snabba dataförbindelser i hela landet på 2020-talet.
- Kommunernas betalningsandelar bör minskas i projekt kring optiska fiber-nät.
- Dataförbindelserna bör fungera utan avbrott även när man rör sig på vägar och järnvägar.

Utbildning en källa till regional livskraft

Utbildning är människans viktigaste kapital, från småbarnspedagogiken till högskolorna och det livslånga lärandet. Centern framhäver betydelsen av forskningsdata i beslutsfattandet och på bredare bas i samhällsutvecklingen.

Möjligheten till högklassig och jämlikt tillgänglig utbildning tillhör alla, oberoende av hemmets ekonomi eller postnummer.

Utöver undervisning och forskning har utbildningen och dess tillgänglighet stor betydelse för regionernas företagsverksamhet, sysselsättning och livskraft i hela Finland. Läroanstalterna på andra stadiet och högskolorna har en nyckelposition när det gäller tillgången till kompetent arbetskraft i regionerna.

Centerns mål

Öka förutsebarheten i utbildningen

- Andra stadiets och högskolornas partnerskap och samarbete med kommunerna och näringslivet i regionen bör ökas för att förbättra möjligheterna att attrahera och hålla kvar arbetskraft.

- Särskilt yrkesutbildningen behöver utvecklas till att ännu mer arbetslivsinriktat svara mot arbetsgivarnas behov i regionen.

Förbättra undervisningens kvalitet på andra stadiet

- Studerande inom yrkesutbildningen bör garanteras tillräckligt högklassig undervisning så att de kan nå den nivå på kunskaper och färdigheter som behövs för utövande av yrket.
- Även läroanstalterna på andra stadiet bör ligga på rimligt avstånd från de studerandes hem.

Landskapen behöver sina högskolor

- Varje landskap bör ha minst en högskola även i framtiden.
- Universitetscentrens ställning bör stärkas ytterligare.
- Offentlig FoUI-finansiering bör i högre grad kanaliseras även till yrkes-högskolorna.
- Antalet studieplatser bör ökas och nya utbildningsansvar beviljas högskolorna överallt i Finland, särskilt i de branscher där det råder brist på arbetskraft.
- Kvoterna för förstagångssökande bör slopas i högskoleantagningen.
- Utbildning som leder till examen bör vara kostnadsfri för varje finländare.

Multilokalitet ger kraft och nya möjligheter för distansarbete

Människor kan ha flera hem och hemorter. Många finländare delar sin tid och sitt liv mellan flera orter.

Distansarbete tillför flexibilitet och vardagskompetens i livet. Det ökar också regionernas livskraft. Möjligheten att arbeta utan att vara bunden till en ort hjälper också företagen och andra arbetsgivare att hitta kompetent personal eftersom arbetet inte kräver flytt till annan ort.

Multilokalitet och distansarbete i olika former har kommit för att stanna i det finländska samhället. Lagstiftningen behöver också i detta sammanhang svara mot människornas förhoppningar och vardagsverklighet.

Centerns mål

Se till förutsättningarna för multilokalitet

- Rätten att vara medlem i flera än en kommun bör tas in i lag. Då får man basservice i alla sina hemkommuner och deltar genom att beskattningen fördelas också i finansieringen av tjänsterna.
- Kommunerna bör erbjuda alla fritidsboende möjlighet att ändra sina bostäder till permanenta, om de fyller kraven på permanent boende. Kommunernas byggnadsordningar bör revideras så att de främjar multilokalitet.
- Småbarnspedagogiken och skolorna bör vara flexibla och stödja familjernas multilokalitet. Det här kan främjas med en modell där ansvaret för och

finansieringen av undervisningen för en elev fördelas på högst två kommuner under en period om minst en månad. Stödet för skolresor bör anpassas, till exempel i fråga om barn i skilsmäsofamiljer som bor i två hem.

Staten och kommunerna föregångare inom distansarbete

- Staten och kommunerna bör föregå med gott exempel. De bör möjliggöra valfrihet i alla arbetsuppgifter som lämpar sig för distansarbete. Arbetstagaren bör få välja om hen arbetar på distans eller på arbetsplatsen.
- Staten och kommunerna bör tillhandahålla allmänna lokaler för distansarbete. Lokalerna kan också ordnas av företag eller föreningar.

Friska finländare som mår bättre

Majoriteten av finländarna är nöjda med sitt liv. Men alla mår inte bra i världens lyckligaste land. De finländska hemmen dras fortfarande med nedärvd utsatthet. Hälso- och välfärdsskillnaderna är stora.

Psykisk ohälsa berör alla åldersgrupper i Finland. Mentala problem tar alltför många ur arbetslivet i förtid och försvårar människors livskompetens.

För Centern är det viktigt att de nya anordnarna av hälso- och sjukvård, välfärdsområdena, lyckas i sin uppgift. Det räcker inte bara med inrättandet av välfärdsområdena. Nu behöver vi en reform av substansen i social- och hälsotjänsterna. Det centrala i den är fungerande närtjänster som genomförs på ett nytt sätt. Fokus bör flyttas till basservicen, det tidiga stödet och den tidiga hjälpen samt förebyggandet av sjukdomar och sociala problem.

Centerns mål

Bättre psykisk hälsa ett nytt nationellt storprojekt

- Finland har lyckas minska hjärt- och kärlsjukdomarna. Nu behöver vi hitta lösningar på vår nya folksjukdom – den psykiska ohälsan.
- Mentalvårdstjänster bör vara tillgängliga på nära håll. Reformen bör omfatta såväl förebyggande åtgärder och lågtröskeltjänster som behandling av psykiska sjukdomar.
- Psykisk ohälsa kan också förebyggas genom att vi behandlar varandra väl och förbättrar vårt samhällsklimat. Det finländska samhället behöver frigöra sig från kraven på perfektionism och övereffektivitet mot större acceptans av olikheter och också misslyckanden.

Stärk närservicen

- Centerns löfte om närservice är i kraft. Varje kommun ska ha minst en social- och hälsostation där männskorna får närservice snabbt och enkelt. Det väsentliga är att klargöra kundens servicebehov genast vid den första kontakten. Verksamhetsställes tjänster kan variera beroende på behoven i området.
- I stället för att mäta prestationer bör tjänsterna mäta kvalitet och effekt. Det behövs gemensamma kriterier för att bättre kunna jämföra kvalitet och kostnader och kundresponssystem för att utveckla tjänsterna.
- Tjänsteproducenterna behöver större handlingsutrymme och nya goda verksamhetsmodeller. Effektivare arbetsfördelning och olika teammodeller är en del av lösningen.

- Digitaliseringen och e-tjänsterna bör ökas i de ärenden och för de kunder för vilka de lämpar sig.
- Kultur-, idrotts- och motionstjänster och andra verksamhetsformer som skapar välmående bör införas i större utsträckning som komplement till de traditionella social- och hälsotjänsterna.
- För alla samsjukliga och andra med stort behov av tjänster upprättas en vårdplan tillsammans med dem själva.
- Närservicen bör fokusera på kontinuitet i vården, särskilt i fråga om dem som använder tjänsterna mest.
- Organisationer och företag bör tas med i välfärdsområdenas och kommunernas hälsofrämjande arbete. Vi behöver bättre än tidigare erkänna den betydelse organisationerna har, framför allt när det gäller de allra mest utsatta, och utnyttja deras kompetens i sökandet efter lösningar.

Social- och hälsovården en mer attraktiv arbetsgivare

- Inskolningen av arbetstagare och det

övriga stödet bör utökas.

- Hälsan och välbefinnandet i arbetet förbättras genom möjligheter att påverka det egna arbetet och utveckla den egna kompetensen.
- Arbetet över yrkesgränserna bör ökas och arbetsfördelningen göras smidigare.
- Gott ledarskap och fungerande informationssystem är varje arbetstagares rätt.

Modiga reformer av den sociala tryggheten

- Centern föreslår att ett förslag om den sociala tryggheten utarbetas på samma sätt som förslaget om beskattning och som ett led i den större reformen av den sociala tryggheten. Ett sådant förslag gagnar särskilt dem som är berättigade till social trygghet och sociala tjänster men själva inte kan eller förmår ansöka om dem.
- Reformen av bostadsbidraget bör lösas separat från den övriga översynen av den sociala tryggheten genast i början av nästa valperiod. Reformen bör utgå från att stödet inriktas på dem som behöver det mest. Stödet för boende bör främja en harmonisk regional utveckling inom och mellan regionerna.

Hemlandet – ett starkt Finland som reder sig själv

För Centern är fosterländskheten en sund stolthet över vårt land, våra rötter, våra språk och våra kulturer. Det handlar om att försvara vår självständighet och vår frihet.

I fosterländskheten ingår också att alla upplever sig som värdefulla och välmående medlemmar i det finländska samhället – ett land och ett folk utan konstgjorda gränser mellan människor.

Finland bör stärka sitt välstånd. Nivån på försörjningsberedskapen och självförsörjningen bör höjas. Den finländska och europeiska produktionen bör vara mer oberoende än hittills av den övriga världen. Det inhemska bör tas till heders.

En livskraftig landsbygd är för Centern ett värde i sig, men också en livsviktig länk i nationens välstånd. Lönsamheten i den finländska primärproduktionen bör garanteras. Ansvar för det vilar på hela livsmedelskedjan, även konsumenterna. Spekulation med åkrar och skogar för kortfristig vinning bör motarbetas. Vi försvarar egendomsrätten.

Den inhemska energiproduktionen bör utökas. Det innebär en avveckling av utländsk fossilenergi. Framför allt innebär det att inhemska förnybara naturtillgångar ställs i främsta ledet och används hållbart och att vi satsar på cirkulär ekonomi.

Mat från egen jord

Den finska maten är världens bästa. Vår egen livsmedelsproduktion är en oersättlig del av Finlands nationella livförsäkring. Våra rena livsmedel och vatten är hörnstenar i försörjningsberedskapen.

Den finländska livsmedelskedjan ger arbete åt hundratusentals människor och livskraft åt regionerna. Den upprätthåller värdefulla finländska traditioner, vår matkultur och vårt kulturlandskap.

Jordbrukets framtid förutsätter att primärproducenten får ett pris för sina produkter som möjliggör produktion och försörjning. Odlaren behöver mer inkomster och stöd, mindre förvaltning, reglering och övervakning.

Centerns mål

Konsumenterna har rätt att veta

- Ursprungsmärkningar på livsmedel bör göras tydligare och kraven på dem utvidgas.

- Livsmedel med animaliskt ursprung behöver en djurskyddsmärkning på minst EU-nivå.
- Livsmedelsindustrin och butikerna bör tillhandahålla information om livsmedlens prisstruktur för att göra livsmedelskedjan mer transparent.

Riktlinjer för upphandling inom den offentliga sektorn

- De offentliga måltidstjänsterna bör alltid i första hand erbjuda mat som är tillagad av inhemska råvaror.
- Genom ny lagstiftning kan vi säkerställa att anbudsförfarandet för offentliga måltidstjänster inte godkänner livsmedel som inte uppfyller de finländska produktionskraven och bestämmelserna.

Rättvisa i stället för rea på marknaden

- En fungerande livsmedelsmarknad bör garanteras och handelns domi-

nerande ställning bör kunna avvecklas. Konkurrenslagstiftningen och livsmedelsmarknadslagen bör revideras.

- De stigande produktionskostnaderna bör kunna överföras på avtalen med kostnadsindex, även mitt under perioden.
- Samhället bör sporra till och stödja nya producentorganisationer.
- Systemen för djurskyddsersättningar och miljöersättningar bör förnyas. De ska vara tydliga och ekonomiskt sporrande för primärproducenten.
- Odlarna sporras till och får stöd för avtalsproduktion så att produktionen bättre kan följa efterfrågan.
- Matsvinnet måste minskas. Onödigt producerad mat belastar både miljö och ekonomin.
- Det behövs en nationell strategi för livsmedelsexporten och ett bestående exportprogram där hela livsmedelskedjan är representerad.

■ Gödselsjälvförsörjningen bör förbättras. Det bör utredas hur Finlands egen produktion av kvävegödsel kan utvecklas. Den stärker vår försörjningsberedskap och säkerställer hållbarhet i produktionen även ur miljöns och klimatets perspektiv.

■ Användningen av inhemsk fisk bör ökas. Förädlingsgraden bör höjas och produktutvecklingen stödjas för att förbättra produktiviteten och lönsamheten i branschen.

■ – Vattenförsörjningen bör kvarstå i det finländska offentliga innehavet.

Omsorg om odlarnas hälsa och välbefinnande

■ Projektet Ta hand om bonden bör göras permanent.

■ Resurserna för avbyttjänsterna bör tryggas och avbyttarverksamheten förnyas så att den bättre svarar mot producenternas behov.

Skogspolitiken tillhör Finland

Centern har en klar linje: Skogspolitiken tillhör Finlands nationella befogenhet, inte EU.

Skogen har många dimensioner. Den är en källa till bröd och välstånd för finlän-darna. Den är en kolsänka och en ga-rant för naturens mångfald. Skogen är full av naturens håvor och möjliggör ett mångsidigt friluftsliv. Den ger människan möjligheter till rekreation och andlig kraft. Den hållbara finländska skogsvården kan förena skogens olika betydelser och an-vändningsbehov.

Centern lutar på Finlands drygt 600 000 skogsägare. De har en nyckelposition när det gäller att stärka bioekonomin och bekämpa klimatförändringen. De kan fatta kloka beslut om skötseln och använd-ningen av skogarna utan tvång, förbud och överdriven EU-reglering. Centern godkänner inte beslut och åtgärder som begränsar det hållbara nyttjandet av våra skogar.

Tillväxten, det hållbara nyttjandet och därigenom koldioxidbindningen i Finlands

skogar kan ökas ytterligare. Det förutsät-ter satsningar på forskning, produktut-veckling och skogsvård.

Egendomsrätten ska respekteras och stärkas som en grundlagsenlig rättighet både när det gäller skogarna och i vidare perspektiv inom markanvändningen.

Centerns mål

Se över eigendomsrätten

- Reformen av lagen om inlösen bör tas i mål. Markägarnas förhandlingspo-sition vid inlösen bör förbättras och ersättning betalas enligt markens verkliga värde.
- Kommunernas markupphandling ska grunda sig på frivillig handel. Centern godkänner inte tvångsinlösen som främsta medel i kommunernas mark-politik.
- Mark- och skogsägarna ska tas med i byggnads-, skydds- och andra projekt redan i planeringsskedet. Markägarna ska alltid vara delaktiga som sakägare i planeringen av områ-desanvändning.

Alternativ till tvångsskydd

- I stället för tvångsskydd bör det frivilligbaserade skyddet av skogarna stärkas och finansieringen av relaterade program tryggas.
- Marknadsmodeller som sporrar till naturvård och återställning bör främjas, till exempel rekreations- och naturvårdeshandeln. Ekologisk kompensation bör göras till en positiv möjlighet att trygga skogarnas mångfald.
- Alla finländare bör få mer information om skogsvården och olika vårdmetoder.
- Ogjorda förstagallringar bör ges ny fart.

Öka det hållbara nyttjandet av skogarna

- Verksamhetsförutsättningarna för skogsbruket bör tryggas. Nya träbaserade produkter inom bioindustrin bör utvecklas till framtida finländska framgångsprodukter.

- En fungerande virkesmarknad är den bästa garantin för att träbiomassan används på möjligast värdefulla sätt.
- Utvecklingen av träbaserade produkter och konsumenternas kännedom om dem bör stärkas och utbildningen i branschen ökas. Användningen av trä i det offentliga byggandet bör ökas. Hindren för och byråkratin inom träbyggande bör minskas.
- Det bör göras möjligt att ändra åkerskiftet med problematiska näringsutsläpp till energiåkrar som producerar biomassa.

Egen energi ger frihet och välbefinnande

Klimat- och energipolitiken står inför en mångfacetterad utmaning. Samtidigt som man bekämpar klimatförändringen och förbättrar energitryggheten ska man främja samhällets konkurrenskraft och tillgången till rimligt prissatt energi. Målen är de rätta, men i synnerhet inom EU har energitryggheten och försörjningsberedskapen inte fått rättmätig tyngd.

Om man vill säga NEJ till någonting inom energipolitiken, måste man säga JA till något annat. Centerns riktlinje har varit långsiktig och klar: Vi måste släppa fossilberoendet och satsa allt mer på inhemsk förnybar energi. På den linjen ska vi fortsätta. Finlands rena energipalett innehåller i framtiden också mer kärnkraft. Målet i nettoredovisningen bör vara ett Finland som är självförsörjande på energi för värme och el.

Den gröna omställningen inom energipolitiken behöver ta fart, inte bromsas upp.

Avvecklingen av utländsk fossilenergi, den rena inhemska produktionen samt energisparandet och den anpassade konsumtionen är de bästa garantierna för att energipriset hålls rimligt och så stabilt som möjligt.

Centerns mål

Trygga förutsättningarna för produktion av bioenergi

- Med hjälp av skogsbioenergin kan avvecklingen av fossilenergi påskyndas och ved- och energiimporten från Ryssland ersättas. EU-regleringen behöver göras mer konsekvent. EU bör godkänna energiutvinning av skogsbaserade och andra hållbara biofraktioner i alla nya klimat- och energilösningar.
- Beskattningen av bioenergi får inte utvidgas.
- För att öka användningen av biogas behövs investeringar och incitament bland annat i produktionen inom industrin och på gårdarna och i material och distributionsnät.

Mångsidig inhemsk energi

- Vindkraftsproduktionen behöver mångdubblas fram till 2030-talet och även solenergiproduktionen kan utökas avsevärt. I Östra Finland behöver man hitta lösningar för samordning av vindkraftsbygge och områdesövervakning så att försvaret inte försvagas.
- Förutsättningarna för vattenkraften som är en viktig reglerkraft bör tryggas. Samtidigt bör man se till att återställa det naturliga kretsloppet för vandringsfisk i byggda vattendrag.
- Den inhemska torvens ställning som försörjningsberedskapsbränsle bör säkerställas.

- Nyttjandet av spillvärme, jordvärme och geotermisk värme bör ökas.
- Kärnkraftens betydelse i produktionen av ren energi bör erkännas även inom EU. Centern ställer sig positiv till att det byggs ny kärnkraft i Finland. Utvecklingen och ibruktagandet av minikärnkraftverk bör stödjas.

Förnya energimarknaden

- Övergången till grönare energi kräver stora investeringar i energiproduktionen, energieffektiviteten, energinäten och energilagren samt innovativa energitjänster i hela Finland. Antalet studieplatser i utbildningen av branschexperter bör ökas på olika håll i landet.
- Finland behöver en ambitiös västestrategi för att främja investeringar och uppkomsten av nya arbetstillfällen. Det främsta målet för väteanvändningen är att utnyttja vätet i den finländska industrin och förädlingen.
- Tillståndsprocesserna inom energisektorn bör förnyas. De bör utvecklas mot en samservicemodell och digitaliseras, och en tidsgräns behöver anges för dem.
- Inom EU bör man målmedvetet främja gemensamma åtgärder för en sundare elmarknad.
- Förutsättningarna för lokal energiproduktion bör stärkas. En decentraliserad energiproduktionsmodell är en försörjningssäker modell.
- Elskatten bör graderas. Skatten bör vara lägre i områden där avstånden mellan användningsplatserna är långa och kostnaderna för att förbättra leveranssäkerheten därmed höga.
- Importtullar kan påföras rysk energi som importeras till EU. Intäkterna av

dem kan användas för att främja den gröna omställningen.

- Energisparandet bör effektiviseras. Hushållen bör spöras till energieffektivitet och nya uppvärmningssätt. Energiunderstöden bör vara högre i de kallaste områdena. Tillräckliga resurser bör reserveras för konsumentrådgivning.

Naturen är en del av fosterlandet

Den finländska naturen är ett nationellt kapital som inte kan mätas i pengar. Den är också en källa till hälsa och välbefinnande för människorna. Det är fosterländskt att lämna över naturen i gott skick till de kommande generationerna. Utarmningen av naturen måste tas på allvar och hållbara lösningar sökas. Centerns gröna tänk erkänner naturens egenvärde och gränser, men också möjligheterna till hållbart nyttjande. Naturens mångfald och nyttjandet av förnybara naturtillgångar kan kombineras.

Nya åtgärder behövs för att dämpa klimatförändringen. Kolsänkorna behöver vårdas, konsumtionsvanorna ändras och ny teknik utvecklas.

Klimatförändringen är ett hot mot vår planet, men möjliggör samtidigt företagssamhet, arbete och välbefinnande. Lösningar som produceras vid finländska företag kan ge betydligt större utsläppsminskningar globalt än nationella åtgärder.

Centerns mål

Goda klimatgärningar behövs!

- Centern har förbundit sig vid målet om ett klimatneutralt Finland 2035.
- Klimatförändringen bör bekämpas på

ett socialt och regionalt rättvist sätt.

- Finland bör stärka sin klimatdiplomati och driva effektiva lösningar på internationell nivå, till exempel en global koldioxidprissättning. På så sätt kan koldioxidläckaget stoppas och konkurrensmiljön göras mer rättvis.
- EU bör ge sina medlemsstater handlingsutrymme i minskningen av utsläppen.

Produktion och konsumtion på naturens villkor

- Konsumtionen bör göras måttfullare och frigöras från slit-och-släng.
- Den cirkulära ekonomin bör stärkas inom alla ekonomiska sektorer.
- EU bör främja en lagstiftning som ytterligare förbättrar den cirkulära ekonomin, förlänger livslängden

för anläggningar och maskiner och möjligheterna att reparera dem samt minskar snabbkonsumtionen av textilier och främjar deras hållbarhet.

- Användningen av antibiotika vid läkemedelsbehandling och användningen av kemikalier vid städning och andra göromål bör minskas ytterligare.

Skydd genom nationella metoder

- Skydds- och mångfaldsmålen måste kunna nås genom nationella metoder.
- Frivilliga skyddsprogram såsom METSO och Helmi har visat sig vara effektiva. Finansieringen av dem bör tryggas.
- Tillståndsförfarandena inom jakt och regleringen och anvisningarna i samband med problemet med främmande arter bör ses över.
- Livskraften hos rovdjursstammarna bör säkerställas så att de inte orsakar fara för människor eller produktions-

och sällskapsdjur eller orimlig skada för renhushållningen. I EU bör Finland främja en sådan politik där beslut om skötseln av rovdjursstammarna i första hand hör till det nationella beslutsfattandet.

För det finska språket och den finländska kulturen

Via det egna språket steg Finland upp bland nationerna. Centern vill värna om det finska språket och stärka dess ställning. Det är inte en kamp mot andra språk, utan sund självaktning med förankring i vårt rika och uttrycksfulla språk. Centern vill också erkänna och trygga det svenska språkets ställning som vårt lands andra nationalspråk.

Vi behöver ett starkt mentalt klimat och en omvärld som ger tillräckligt stöd för livskraften i och det mångsidiga utövan- det av den finskspråkiga kulturen i sina olika former.

Kultur-, idrotts- och motionstjänster stärker människornas hälsa och välbefinnande och harmonin i samhället. De måste göras tillgängliga för alla. Offentliga medel ska särskilt riktas till fritidsmöjligheter som arrangeras självständigt och som når så många befolkningsgrupper som möjligt.

Centerns mål

Finskans ställning måste stärkas

- Finland behöver ett tillgänglighets- talko för det finska språket. Klarspråk som undviker främmande begrepp och svåra satsbyggnader bör tas in som en villkorlös utgångspunkt hos aktörerna inom förvaltningen och samhällets andra aktörer.

- Boken bör göras populär igen. Läskunnigheten och läsintresset bör stärkas i skolundervisningen.
- Vi måste hålla fast vid heltäckande bibliotekstjänster. De stöder läsin- tresset, stärker våra nationella språk och ökar lärandet.
- Undervisningen och lärandet av finska eller svenska i integrationen av invandrare bör stärkas ytterligare och tillgången till språkundervisning påskyndas.

Kultur, idrott och motion tillhör alla

- Centern anser det motiverat att sam- hället även efter ändringarna i Veik- kaus redovisning bidrar med ett starkt ekonomiskt stöd för kultur, idrott och motion samt ungdomsarbete.
- Centern är redo att överväga en övergång till en licensmodell för mobilspel. Genom licenser kan spelregler uppställas för spel utom- lands och intäkterna av spelandet stannar kvar i Finland. I en eventuell systemreform bör särskild vikt läggas vid att förebygga negativa konse- kvenser av penningspel och vid att marknadsföringen av spelen hålls rimlig.
- Kultur kan spridas över hela Finland genom utökad turnéverksamhet. Därför bör turnéverksamheten vid nationalteatern, nationalbaletten och nationaloperan stärkas så att alla fin- ländare har möjlighet att njuta av de nationella aktörernas repertoar.
- – Finland behöver ett nationellt program för friluftsliv. Det ökar rekre- ationen i naturen, fördjupar finländar- nas naturrelation och främjar hälsan.

Vår hemvärldsdel Europa och vårt gemensamma jordklot

Centern vill driva Finlands och finländarnas intresse i samarbete med andra folk och bygga upp fred och sämja.

För att hitta lösningar på världens stora problem behövs gemensamma spelregler som alla länder förbinder sig vid. Centern vill stärka sammanslutningar såsom EU och FN, som försvarar de mänskliga rättigheterna, demokratin, rättsstaten och principerna för hållbar utveckling.

Ett bättre presterande EU

Europeiska unionen är en naturlig värd-egemenskap i västvärlden för Finland. Centerns mål är en union som är säker, välbärgad och konkurrenskraftig, som utvecklas hållbart och som tar socialt ansvar. Unionens viktigaste uppdrag, att stärka fred och stabilitet, har blivit allt viktigare sedan Ryssland inledde sitt anfallskrig.

Finland bör säkerställa att våra särförhållanden och nationella intressen beaktas i EU:s beslut. Samtidigt kan Finland i många avseenden vara en föregångare och vägvisare inom EU.

Finland och Europa behöver ett EU som presterar bättre. EU bör förbättra sin beslutsförmåga, funktionsförmåga och enighet.

Unionen och medlemsstaterna bör fokusera på att hitta lösningar framför allt på de gemensamma europeiska och globala stora frågorna. Det handlar bland annat om att stärka säkerheten, hitta lösningar på energikrisen, dämpa klimatförändringen, förebygga okontrollerad invandring,

främja ansvarsfull och hållbar ekonomisk tillväxt, främja lönsamheten inom jord- och skogsbruket och arbeta för en mer jämlik regional utveckling.

Centerns mål

EU måste återgå till det som är grundläggande

- EU behöver en genomgripande reform. Det behövs en djupgående diskussion om hur framtidens EU ska se ut och hur EU bäst gynnar vår världsdel Europa, Finland och de andra medlemsstaterna.
- Europeiska unionen bör utvecklas som ett förbund mellan självständiga stater.
- EU bör främja en öppen och rättvis handel. EU bör skapa lika förutsättningar för företagen på exportmarknaden inom sitt område. Centern understöder en utvidgning av EU:s bilaterala handelsavtalsnätverk.
- Unionen får inte vara en direktiv- och förordningsfabrik som bara producerar detaljerade bestämmelser som försvårar människornas och företagens verksamhet. Byråkratin i EU-regleringen bör avvecklas. EU ska vara stort i stora frågor och litet i små frågor.
- Medlemsstaternas nationella handlingsutrymme bör säkerställas vid verkställigheten av EU:s lagstiftning.
- EU-politiken ska göra det möjligt att utöka självförsörjningen.

Proaktiv påverkan och starkare initiativförmåga

- Finland bör effektivare utöva proaktiv påverkan på EU i lagstiftningsinitiativ som är viktiga för vårt land.
- Finland bör fördjupa det nordiska samarbetet inom EU-politiken och vara en vägvisare i stärkandet av EU:s arktiska politik.
- Att Finland har gles bebyggelse bör beaktas, liksom våra andra bestående särskilda utmaningar. Nivån på Finlands basfinansiering och på det särskilda stödet till glesbygden i norr bör tryggas.

Man ska inte leva på någon annans bekostnad

- EU:s monetära och ekonomiska system behöver ett nytt trovärdigt regelverk som begränsar staternas

skuldsättning och underskottet i de offentliga finanserna.

- EU behöver inga nya finansieringsinstrument. De befintliga instrumenten är tillräckliga.
- Varje medlemsstat ska själv svara för sina skulder. Man får inte leva på någon annans bekostnad. EU:s gemensamma ekonomiska ansvar får inte utvidgas permanent.

Vårt globala ansvar

Det självständiga Finland får aldrig förminska sig själv. Vårt land ska främja stabilitet och välfärd även på andra håll i världen. Finland bör verka allt starkare för fred, säkerhet, mänskliga rättigheter, rättsstaten och hållbar utveckling över sina egna gränser.

Lösningar på klimatförändringen, flyktingfrågan, pandemierna och andra globala problem kan hittas bara genom aktivt internationellt samarbete.

Centerns mål

Fred och samarbete

- Inom utrikes- och säkerhetspolitiken stöder Centern multilateralt avtalsbaserat samarbete och internationell rätt.
- Finland bör fortsätta vara aktiv i det internationella samfundet för att förebygga spridningen av massförstörelsevapen och för att öka respekten för avtalen om vapenkontroll och vapenbegränsning.
- Den globala hälsosäkerheten bör lyftas upp på den bestående agendan inom utrikes- och säkerhetspolitiken samt i det multilaterala och bilaterala samarbetet.
- Finlands ekonomiska utlandsförbindelser bör stärkas ytterligare. Centern understöder Finlands strävanden att förnya WTO-systemet och stärka regelbasen i den globala ekonomin.

Familjerna i kärnan av utvecklingspolitiken

- Inom utvecklingspolitiken betonar Centern särskilt familjerna ur ett livscykelperspektiv.
- Särskild vikt bör läggas vid att trygga rättigheterna och delaktigheten för kvinnor, unga och flickor. Hållbar fred bygger på jämlikhet och byggs upp genom att involvera hela samhället.
- Utvecklingsländernas förmåga att stärka sin egen ekonomi bör stödjas. Även inom utvecklingssamarbetet är

det nödvändigt att påverka klimatförändringen och arbeta för ett gott liv för kommande generationer.

Human och realistisk invandringspolitik

- Centerns riktlinjer för invandring kombinerar medmänsklighet och realism. Finland ska hjälpa de mest utsatta människorna ute i världen även genom kontrollerad invandring.
- Tyngdpunkten inom invandringspolitiken bör flyttas från asylsökande till kvotflyktingar.
- Behandlingstiderna för asylansökningar bör förkortas betydligt. Integrationen av dem som beviljas asyl bör inledas genast genom att stärka deras språkkunskaper samt via studier och arbete.
- Centern accepterar inte missbruk av invandringssystemet i någon form. Var och en som kommer till Finland måste följa våra lagar och samhällets centrala principer till exempel i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män. Utvisningen av utlänningar som kommit in i landet olagligt och gjort sig skyldiga till brott bör effektiviseras.

Centern
Finländskt hela vägen.